

Josep Martí i Folguera

Un dels nostres col·laboradors, en historiar en el número anterior d'aquesta REVISTA, les publicacions del "Centre", dedicava a Martí i Folguera el merescut elogi per la contribució que el nostre excels poeta havia prestat sempre a l'obra del Centre de Lectura i d'una manera especial durant els anys 1878-1882 en què dirigí el periòdic portaveu de l'entitat. Poc podem pensar que en arribar l'esmentat número a mans dels subscriptors, J. Martí i Folguera ja no existiria! El nostre vell amic morí a Barcelona el dia 20 del prop passat gener. Amb ell perdem demés d'un sòlid prestigi local, un dels poes supervivents d'aquella època ja llunyana en què el Centre de Lectura esdevingué popular i famós gràcies a la glòria personal de que gaudien els seus homes dirigents.

Encara que Martí i Folguera sojornés habitualment a Barcelona, les seves relacions amb el nostre "Centre" no s'havien trencat mai. El "Centre" l'estimava, l'admirava i el volia, i ell mai li havia negat els fruits, ja molt escassos en aquests darrers temps, de la seva ploma. Precisament pocs dies abans del seu traspàs, ens havia fet ofrena de la quartella que publiquem en altre lloc del present número. Aquest treball és el darrer que ha produït la seva ploma, així com la poesia que també inserim, copiada de "Diario de Reus", és la primera que donà a llum, l'any 1865, quan Martí i Folguera en tenia quinze d'edat.

Volem que en les pàgines de la nostra publicació, apareixin estampades, fent-se companyia, la primera i la darrera producció de l'exquisit poeta, com a representació del principi i del fi de l'obra d'un home que assolí la més alta categoria dins les lletres catalanes. Les publiquem respectant l'ortografia amb què foren escrites, i més com a records que com a mostra antològica de la seva magnífica producció. Ambdós treballs, l'un en vers i l'altre en prosa, estan escrits en català.

Quan se celebri la sessió necrològica que la Directiva i la Secció de Literatura curen d'organitzar, la REVISTA DEL CENTRE DE LECTURA aprofitarà l'avenç per a rendir a Martí i Folguera l'homenatge pòstum que mereix.

La primera poesia de Martí i Folguera, publicada en el núm. 97 de "Diario de Reus", del 27 d'Abril de 1865, va encapçalada amb el següent advertiment:

"Se nos ha rogado la inserción de la siguiente poesía, cuyo autor es un jovencito, natural de esta ciudad, que desde edad muy temprana va mostrando suma afición y se dedica con ahinco al cultivo del arte de las musas:

A la Verge de Montserrat

Hermosa Soberana,
 Reyna de Montserrat, Divina Estrella,
 Deixa que jo't salude, Verge bella.
 En llengua catalana.
 Deixam alsar mos cántics; de ternura
 Ne tinch l'ánima plena;
 Sempre que penso en tú Maria pura,
 Fuig del méu cor la pena.
 ¡Ah! Deixa sí, que eix cor meu la ventura
 Cantánt tas glorias sente;
 Pregonánt la pietat y la clemencia,
 Deixa que esperimente.
 La dolsa pau que tont recort me dóna;
 Deixa que admire ta magnificencia,
 ¡Ah! si de Montserrat Santa Matrona.

Mon ánima s'encanta
 Al veurer, Mare meva, ta grandesa;
 Al veurer, Verge Santa,
 Ta celestial bellesa.
 ¡Quánta ternura! ¡quanta!.....
 Al cor fas penetrar ab tas miradas;
 ¡Tan dolsas com las tens! ¡tan regaladas!.....
 ¡Quanta misericordia,
 Verge, ton pit abriga!.....
 Per fer favors ta má sols s'alsa ab ella;
 ¡Quants al pobres mortals! ¡quants ne prodiga!
 Y ¡quant Tu'ns compadeixes, Verge bella!

Tu al mitj de eixas montanyas
 Ostentas ta magnífica corona.
 Serena Tu t'estás mentres que trona,
 Mentre'l llamp serpenteja,
 Fins que ¡oh Santa Matrona!
 Ta má de tempestat al mon neteja.
 Y véus Tu cada dia

Quant vé a la terra la rosada aurora,
 Que pura melodia
 T'entonen los noyets á tu Senyora.
 Y llavors ton Sant Nom per la montanya
 Resona ab aquells cántics de ternura,
 Y de alegria ¡oh Verge! l'pit se't banya.
 Tu miras la inocencia
 A Déu envia, Verge, y ab ventura
 Las puras oracions, ta gran clemencia.

Voldria bén trovar; mes no'n se encare;
 mos tendres dits rellican per la llira;
 Si anessen segurs, Mare,
 Mes cántichs ja reberes.
 Hi faig tot lo que puch; ma vista't mira
 Goijosa, y ma ánima suspira
 Perqué alabar no't pot ab trovas bellas.
 Hi faig tot lo que puch; admet, Maria,
 Tu Verge, que has obrat més marevellas
 Que no n'hi há d'estrellas,
 Admet mos pobres cants, ¡ay la ternura
 Que experimenta l'ánima no espresan!.....
 Admet mos pobres cants; donam ventura
 Y't trovaré millor altre vegada,
 Y't diré cla'l que sento, Verge amada.

Reus, abril 1865.

JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA.

* * *

Lo mon es massa gran. L'immensitat me dona vértich. L'infinit ho invadeix tot. Sento que'l pes del infinit m'esclafa. No m'atriveixo á alsar la vista devant del infinit. Creguéu que m'espanta no trobar límit á la mirada. Enllá, mes enllá, mes enllá sempre... May, may s'acaba. Lo mon es massa gran.

Jo voldria un reconet, un petit recó pera'l meu cos y pera'l meu esperit. Però poguent subjectar allí mon pensament; que aquet, com un boig qu'es, no volés fora del recó, no volés á pesar meu, no volés per l'immensitat dels espays,

que res li donarán mes que un nou neguit á cada moment. Jo voldria que'l meu pensament no's mogués may del petit recó.

Lo mon es massa gran. ¿Qué'n trech d'aqueix infinit que'm volta sempre, que ab sas onadas misteriosas no'm deixa sossegar? A pesar meu he de mirarlo y he de sentirlo, y jo devant d'ell, que no comprench, que no comprendré may, he de convence'm de la meva mesquindat de gra de pols.

Oh! per pietat! lliuréume d'aqueix gran pes del infinit!

Reus, desembre de 1928.

JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA.

